

Parel van Polen

 Gdansk was ooit één van de drijvende krachten achter het vrijhandelsverbond van de Hanze. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de stad grotendeels vernield, maar ze herrees mede dankzij Lech Walesa, Solidarnosc en Paus Johannes-Paulus II uit haar as. Vandaag verrast deze stad in het noorden van Polen ons met opvallende contrasten.

Tekst Aart De Zitter - Foto's Thomas De Boever

Het voelt zomers in het bruisende autoluwe oude stadscentrum van Gdansk. We hebben een fiets gehuurd en willen enkele dagen in en rond de noordelijke havenstad fietsen. We slenteren eerst even rond de basiliek van de Heilige Maria. Nauwelijks armoede te bespeuren hier, geen grauw communistebeton, maar wel middeleeuwse huizen die uit een postkaart van Brugge of Amsterdam lijken te komen, gezellige en betaalbare terrasjes en eethuizen, vrolijk kwekkebiende studenten en drommen Zweedse en Duitse toeristen. We nemen de basiliek in ons op. Aan de buitenkant oogt de enorme bakstenen gotische kerk ronduit indrukwekkend, met haar centrale toren zonder top en de vijf spitse randoreintjes.

Er werd aan gebouwd van 1343 tot 1502. Initieel werd ze door protestanten en katholieken gedeeld, maar later werd ze uniek luthers. Pas toen Gdansk na de Tweede Wereldoorlog niet langer Duits maar Pools werd, werd de kerk opnieuw katholiek. Binnenin is plaats voor 23.000 bezoekers. Polen zijn uiterst katholiek, en grote kerken lopen er nog altijd met gemak vol. Met dank allicht aan paus Johannes-Paulus II, ofwel Karol Wojtyła, de man die later in dit verhaal nog terug

zal komen.

De binnenzijde van de kerk lijkt op een wervel: de restauratie is nog volop aan de gang, nadat de kerk in WO II voor meer dan de helft kapot werd geschoten. Het Rode Leger wilde in het voorjaar van 1945 graag Berlijn aanvallen, maar moest daarvoor eerst Gdansk klein krijgen, dat op de weg naar Berlijn lag. Het werd een slag waarbij de Duitsers Pommeren verloren en Gdansk voor 90 procent aan flarden werd geschoten en gebombardeerd door de Russen.

Daardoor is de oude binnenstad van Gdansk vandaag paradoxaal genoeg bijzonder fraai: de Polen werken zich sindsdien uit de naad om hun Hanzestad opnieuw in haar oorspronkelijke glorie uit de Gouden Eeuw te herstellen. 'Hoewel', zegt onze gids Mickal Maj, 'je die reconstructiewerken met een korrel zout moet nemen. De herstellingen zijn eerder romantisch opgevat: we herbouwen de stad zoals we denken dat ze geweest moet zijn tijdens de Hanzeperiode.' *Fake reconstruction*; het is eens wat anders dan *fake news*. Het resultaat mag er in elk geval zijn.

DAG 1: fietsen naar de haven

Gdansk was één van de belangrijkste Hanzesteden in de late middeleeuwen. Die Hanze was een vrijhandelsverbond van handelaren en steden langs de Noord- en Oostzee. Tijdens de middeleeuwen gaven ze elkaar rechten en hielpen ze elkaar om hun business internationaal te versterken. Denk daarbij aan kleppers als Lübeck, Kiel, Groningen, Brugge. Het verbond maakte van Gdansk een superrijke en welvarende stad tijdens de gouden zeventiende eeuw. Vandaag zit Polen in de EU, levert het met Donald Tusk zelfs de president aan de Europese Raad, en geniet het - zelfs zonder de euro - volop van de vrije handel in de EU-regio. Niks is veranderd, lijkt het.

We fietsen verder door de stad, richting haven. Wat een schril contrast: het lijkt wel het watermerk van deze stad te zijn. De ooit zo succesrijke scheepswerf van Gdansk is verveld, werkt nog wel maar maakt verlies. Schoon in hun spuuglijkheid vinden we de zigzaggende commiblokken waar arbeiders onder het juk van het communisme voor een aalmoes konden wonen. Terwijl het centrum van de stad opvalt door zijn mooie restauraties van kapotte gebouwen én de vele chique boetiekjes en horecazaken, is het hier, aan de buitenzijde van diezelfde stad, vooral kommer en kwel.

Geen liefde voor Walesa

Op die eers zo bloeiende scheepswerf werkte ene Lech Walesa als elektricien. Hij was de leider van de arbeidersopstand tegen de erbarmelijke werkomstandigheden en veel te hoge voedselprijzen. In 1980 stond hij aan de wieg van het 'akkoord van Gdansk', waarin het recht om zich in een vakbond te verenigen gewijvaard werd. Meteen de eerste vakbond in een communistisch land, en meteen het startschot voor de democratisering van het hele Oostblok. Walesa ging de nor in, kreeg later de Nobelprijs voor de Vrede en was tussen 1990 en 1995 president van Polen. Maar we houden niet erg van hem, zegt onze gids enigszins verrassend.

'We weten met steilige zekerheid dat hij een spion was van de Poolse communistische inlichtingendienst. Hij kreeg geld om medewerkers te verklikken.' Zelf doet de besnorde vakbondsman een en ander af als klinkklare nonsens, maar de werkelijkheid blijkt hem tegen te spreken: het verzamelde bewijsmateriaal is overduidelijk en plaatst hem in een minder fraai daglicht. Aan de hele protestperiode en de opkomst van de vakbond Solidarnosc is nu een schitterend museum gewijd: het European Solidarity Centre in Gdansk. We nemen onze tijd en dompelen ons onder in intriges, machtsstrijd, hoop, wanhoop, geweld en dood, miserie en overwinning. Een adembenemende rollercoaster door een stuk geschiedenis dat we ons nog levendig herinneren.

Een en ander hangt natuurlijk ook samen met die andere wereldberoemde Pool: Karol Wojtyła, paus van 1978 tot 2005. Meer dan eender welke andere Pool ook belichaamt Wojtyła de ware geest van het land. Waar we ook gaan, fletsen of slenteren in Gdansk, Wojtyła is overal aanwezig: portretten, standbeelden, Vaticaanse kruisbeelden. Onze gids is duidelijk: 'Negatief spreken over Johannes-Paulus II is absoluut not done. Hij is onze grootste heilige.' Waarom, willen we weten. 'Hij belichaamt de hoop die ons land zo kenmerkt. Wij hebben in onze geschiedenis nooit communisme gewild. Hij gaf ons hoop op democratie. Hij steunde de protesten in 1980.' Wojtyła's invloed op de geschiedenis van het land valt nauwelijks te onderschatten. Terwijl de ster van Walesa al lang tanende (of uitgedoofd) is, leeft J-P II nog altijd voort in de harten van de katholieke Polen.

DAG 2: het mooiste van Pommeren

Met de fiets gaat het de stad uit richting Sopot, het kuststadje ten noordwesten van Gdansk. De kuststrook tussen Gdansk en Sopot – amper 20 kilometer van elkaar verwijderd – is van het mooiste wat je in de regio Pommeren kan doen op een mooie zomerdag. Het is een geweldige fietspromenade. Sopot zelf is de 'zomerhoofdstad' van Polen. Het heeft een pier die meer dan een kilometer in de Oostzee uitsteekt en het bukt er van de knokkie-zoute-achtige villa's en praalkastelen. Vastgoedprijzen schieten er door het dak, zodat alleen de rijk & famous hier blijven kleven.

De burgemeester – in graaf Lippensstijl – laat zich 'president' noemen. Maar het is een knap strandstadje met grandeur en thermaal water. En het perfect onderhouden fietspad loodst je in de heerlijke koelte van naaldbomen achter de duinen richting Gdansk.

We laveren langs wandelaars, skaters, fletzers, slenteraars, zonzoekeers. Vanop Gruba Ryba, een pier halfweg tussen Sopot en Gdansk zien we de hoge kranen van de scheepswerf van Gdansk opdoemen. En we kijken naar de o zo vredig lijkende Westerplatte. Dat is een schiereiland in één van de vele delta's van de rivier de Wisla dat de geschiedenisboeken haalde als plaats waar de Duitsers in september 1939 Polen binnenvielen en zo de Tweede Wereldoorlog begonnen.

Het contrast kan nauwelijks groter zijn. Terwijl een indrukwekkend monument op Westerplatte de Poolse verzetslieden eert, spelen vandaag gebronsde bronstige kerels beachvolley op het strand, en zonnen zedige meisjes in het zwoele zand. Kinderen bouwen zandkastelen. Even buitengaats wachten dikke containerschepen om de haven van Gdansk binnen te glijden.

DAG 3: grootste kasteel ter wereld

Wie Gdansk bezoekt, moet verder kijken dan de stad alleen. Sopot kregen we al per fiets te zien. Nu trekken we per taxi naar het immense kasteel van Malbork, vijftig kilometer ten zuiden van Gdansk. In de delta van de rivier de Wisla, of Vistula. We waden ons een weg doorheen de drommen schoolkinderen (Malbork lijkt op ons. Bokrijk: elk kind moet het ooit bezocht hebben), en betreden het immense rode bakstenen kasteelcomplex. Malbork (Marienburg in het Duits) is qua oppervlakte het grootste kasteel ter wereld.

Op het einde van de dertiende eeuw begon de Orde van de Teutonen met de bouw: een katholieke-militaire orde die hier haar hoofdkwartier bouwde. Nu is het een immens gotisch bouwwerk. We lopen er aandachtig doorheen en leren veel over de geschiedenis van de Orde van de Teutonen. Het prachtige refectorium had zelfs vloerverwarming! Gidsen gekleed in het typisch witte habijt met zwart kruis vertellen enthousiast over veldslagen, nederlagen, gevechten, middeleeuwse geschiedenis.

Het kasteel had zelfs zijn eigen haven, horen we, waarlangs de Teutonen amber uit het hinterland exporteerden. En voor de grote boodschap moesten de bewoners van het kasteel naar de 'Gdanskstoren': de Teutonen dreven wat graag de spot met de inwoners van de Hanze stad – ze voelden zich boven de stad verheven – en vermoedden hun w.toren spottend naar Gdansk. We ronden ons bezoek af met een klim tot boven op de toren van het kasteel. Rondom ons zien we tot vijftig kilometer ver. Aan de noordkant zien we de buitenkant van Gdansk in de warme zon trillen.

Afkoeling krijgen we op een rivierboot van Vistula Cruises. We varen langs de Nogat tot op de Vistula, en dobberen zo weer noordwaarts richting Gdansk. Als apero drinken we een Zubrowka: verplichte kost voor wie Polen bezoekt. Het is de typische vodka-met-grasspriet. Van die grasspriet wordt gezegd dat hij bewaterd werd met urine van bizon. Zal wel zijn, denken we, als we ons op het voordek van ons schip installeren. Kapitein Krzysztof (waarom heeft het Pools zoveel medeklinkers?), loodst ons langs een sluis. De oude, wat norske wachter Bogdan draait zijn sluis met de hand open.

Piepend-langzaam, 'ik werk van twaalf tot zeven, dat's goed voor zo'n tien boten.' De stress zal hem niet kapot krijgen. We overwinnen anderhalve meter hoogteverschil. Ondertussen haait een zomerzon ons langzaam in. Enkele kraanvogels en ooievaars haasten zich naar betere oorden. We kruipen de kleine kajuit in, gieten onszelf nog één Zubrowka in (de laatste, echt waar), en kijken mijmerend door het met regen bedrupte venster. Traag schuift Polen aan ons voorbij. Een almaar betere toekomst tegemoet.

Eten

- 1. Kubicki Restaurant Gdansk**
 Wątki 5, Gdansk - www.restauracjaikubicki.pl
 Genoemd naar de eigenaar serveert dit restaurant heerlijke gerechten met veel lekkere vis. Geniet van de tartaar van verse haring.
- 2. Milk Bars**
 Długa 33/34, Gdansk
 werden in de *communist* door de overheid gesubsidieerd en serveerden voedsel voor het volk. Vandaag lunchen er vooral studenten, je krijgt er veel eten voor weinig geld. Je vindt er verschillende in de binnenstad. Bar Mleczny Neptun is de bekendste in Gdansk.
- 3. Zafishowani**
 Ul. Takarska 6, Gdansk - zafishowani.pl
 Aan de kaaf gelegen visrestaurant met lekkere gerechten. Zonder twijfel de place to be voor wie in de stad vis wil eten. Moderne, creatieve keuken en uitstekende bediening.

Slapen

- 1. Hotel Sadova**
 Lakowa 60, Gdansk - www.hotelsadova.pl
 Perfect gelegen en zeer goed viersterrenhotel aan de buitenkant van het stadscentrum. Mooie kamers, uitgebreid ontbijtbuffet en leuke spa.
- 2. Sopot Marriott Resort & Spa**
 Sopot - www.sopotmarriott.pl
 Zoals uit de benaming blijkt: een waar resort, vlak aan het strand van Sopot. Mooie moderne architectuur, ząige ligging en topkwaliteit. Heerlijk panoramadakzwembad. Op fietsafstand van het centrum van Gdansk.

Kamperen

- 1. Park45, Sopot**
 Błoty pod Płowcami 73, 81-731 Sopot, www.park45.pl
 Kraalnette camping op een steenworp van het prachtige strand van Sopot, net ten noorden van Gdansk. De slogan is duidelijk: *from bed to beach in 45 seconds*. Ook mooie plaatsen voor campingscars. Leuk restaurant en
- 2. Camping above the Pond, Malbork**
 Wólwa 10, 82-200 Malbork, www.malbork-camping.eu
 Camping aan de oever van de Nogat, net naast het kasteel van Malbork. Eenvoudig, netjes en goedkoop.

Op www.eurocamping.nl/polen vind je een heleboel degelijke campings opgetijst. De meeste campings zijn proper en niet, en je vindt ze langs rivieren of in groene regio's. Ook campings op boerdijen zijn makkelijk te vinden. Meestal krijg je 220 volt stroom en stromend water. Let wel, drink liever geen kraanwater.

Doen

- 1. Huur een fiets bij Veloking**
 Dąbrowszczaków 1, Gdansk - www.veloking.pl
 Je kan je fiets afhalen in Sopot of halverwege tussen Sopot en Gdansk. Geen heimverplichting. Geniet van de vele, bijzonder goed onderhouden fietspaden in en rond de stad. Veloking verhuurt ook gocarts. leuk
- 2. European Solidarity Centre**
 Pl. Solidarności 1, Gdansk - www.esc.gd.pl
 Museum met heel mooie architectuur. Reis er door de recente geschiedenis van de vrije meningsuiting in Europa, van de opkomst van het communisme tot de jaren na het presidentschap van Lech Walesa. Maak kennis met de protagonisten en de invloed van Johannes-Paulus II.
- 3. Kasteel van Malbork**
 Staroscinska 1, Malbork - www.zamek.malbork.pl
 Het grootste bakstenen gotische gebouw ter wereld bukt van de geschiedenis.
- 4. Huur een boot(je) bij Vistula Cruises**
 Cieszkowicka 130, Jaworzno - www.zepiugawislana.pl
 Het is heerlijk varen over de rivier de Vistula. Een ideale manier voor vogelaars om reigers, oevervaarders, adelaars, kraanvogels en ander vliegend schoons te bespioneren.

Deel artikel

